

Pressmeddelande

Luxemburg den 26 januari 2016

Kommissionens hantering av finanskrisen var ”generellt svag”, säger EU:s revisorer

Kommissionen var inte förberedd på de första ansökningarna om ekonomiskt bistånd under finanskrisen 2008 eftersom varningssignaler hade ignorerats, enligt en ny rapport från Europeiska revisionsrätten. Revisorerna konstaterade att kommissionen lyckades förvalta biståndsprogram som ledde till reformer trots att den saknade erfarenhet, och de pekar på ett antal positiva resultat. Men de identifierade också flera problemområden i samband med kommissionens ”generellt svaga” hantering av krisen: länder behandlades olika, kvalitetskontrollen var begränsad, övervakningen av genomförandet var svag och dokumentationen hade brister.

”Effekterna av krisen är fortfarande påtagliga idag, och de åtföljande låneprogrammen har sedan dess stigit till hundratal miljarder”, sade Baudilio Tomé Muguruza, den ledamot av revisionsrätten som ansvarar för rapporten. ”Det är därför absolut nödvändigt att vi lär oss av de misstag som gjordes”.

Revisorerna analyserade kommissionens förvaltning av det ekonomiska bistånd som gavs till fem medlemsstater – Ungern, Lettland, Rumänien, Irland och Portugal. De fann att kommissionen lyckades åta sig sitt nya förvaltningsansvar, vilket de ser som en prestation med tanke på tidspressen. I takt med att krisen spreds mobiliserade kommissionen i allt större utsträckning intern expertis och tog kontakt med många olika aktörer i de länder som fick bistånd. Genom senare reformer infördes också bättre makroekonomisk övervakning.

Samtidigt som revisorerna i den detaljerade granskningsrapporten pekar på ett antal viktiga resultat identifierar de också fyra större problemområden som gäller kommissionens hantering av krisen: de olika tillvägagångssätt som användes, den begränsade kvalitetskontrollen, den svaga övervakningen och den bristande dokumentationen.

Viktiga positiva resultat: revisorerna konstaterade att programmen verkligen uppnådde sina mål. De ändrade underskottsmålen uppnåddes oftast. Strukturella underskott förbättrades, men i olika takt. Medlemsstaterna uppfyllde de flesta villkoren i sina program även om det skedde med viss försening. Programmen var framgångsrika när det gällde att få igång reformer. Länderna gick oftast vidare med de reformer som krävdes i programvillkoren och i fyra av de fem länderna justerades bytesbalansen snabbare än väntat.

Avsikten med detta pressmeddelande är att presentera huvudbudskapen i Europeiska revisionsrättens särskilda rapport. Hela rapporten finns på www.eca.europa.eu

ECA Press

Mark Rogerson – talesperson T: +352 4398–47063

Damijan Fišer – pressekreterare T: +352 4398–45410

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxemburg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

M: +352 691553063

M: +352 621552224

Olika tillvägagångssätt: revisorerna fann flera exempel på att olika länder inte behandlades på samma sätt i en jämförbar situation. För några program var biståndsvillkoren mindre strikta, vilket gjorde dem lättare att uppfylla. De strukturella reformer som krävdes stod inte alltid i proportion till de rådande problemen eller så följde de mycket olika linjer. För några länder var underskottsmålen mindre strikta än vad den ekonomiska situationen tycktes kräva.

Begränsad kvalitetskontroll: den kontroll av viktiga dokument som gjordes av kommissionens programteam var i flera avseenden otillräcklig. De underliggande beräkningarna kontrollerades inte utanför teamet, expertarbete granskades inte i detalj och kontrollprocessen var inte väl dokumenterad.

Svag övervakning: kommissionen använde periodiserade underskottsmål. Uppnåendet av dem kan inte observeras förrän efter en viss tid. De garanterar att förfarandet vid alltför stora underskott följs, men när det ska beslutas om ett program ska fortsätta kan kommissionen inte med säkerhet rapportera om den mottagande medlemsstaten verkligen har uppnått målet.

Brister i dokumentationen: kommissionen använde ett befintligt och ganska klumpigt prognosverktyg som byggde på kalkylblad. Dokumentationen var inte utformad för att man skulle kunna gå tillbaka och utvärdera de beslut som tagits. Det fanns mer och mer dokumentation, men till och med för de senaste programmen saknades några centrala dokument. Villkoren i samförståndsavtalen var inte alltid tillräckligt fokuserade på de allmänna ekonomisk-politiska villkor som rådet hade ställt upp.

Europeiska revisionsrätten rekommenderar att Europeiska kommissionen

- inrättar en ram som omfattar hela institutionen för att snabbt kunna mobilisera personal och expertis om ett program för ekonomiskt bistånd ska sättas upp,
- gör en mer systematisk kvalitetskontroll av sin prognosprocess,
- förbättrar registerhållningen och bevakar den med hjälp av kvalitetskontroll,
- ser till att det finns lämpliga förfaranden för kvalitetskontroll av programförvaltningen och innehållet,
- inkluderar variabler i samförståndsavtalet som den kan samla in med kort tidsfördröjning,
- skiljer ut de väsentligaste villkoren och riktar in sig på de verkligt viktiga reformerna,
- formaliserar det interinstitutionella samarbetet med andra programpartner,
- ger större insyn i skuldförvaltningsprocessen,
- ytterligare analyserar de centrala aspekterna av ländernas sanering när programmen är avslutade.

Särskild rapport nr 18/2015: **Ekonomiskt bistånd till länder som har svårigheter** finns tillgänglig på 23 EU-språk. Se Meddelande till redaktörerna nedan.

Meddelande till redaktörerna

År 2008 ställdes Europa inför en finanskris som övergick i en statsskuldskris. Statsskuldskrisen var en konsekvens av flera olika faktorer, bland annat svag banktillsyn, dålig finanspolitik och de svårigheter som stora finansinstitut upplevde (och kostnaderna för de efterföljande räddningsaktionerna som betalades av allmänheten). Krisen svepte över EU:s medlemsstater i två vågor och påverkade först länderna utanför euroområdet 2008–2009 och spreds senare även till euroländerna. Totalt blev åtta EU-medlemsstater tvungna att söka makroekonomiskt stöd – Ungern, Lettland, Rumänien, Irland, Portugal, Grekland, Spanien och Cypern.

Revisionens inriktning och omfattning

I särskild rapport nr 18/2015 *Ekonomiskt bistånd till länder som har svårigheter* granskade revisionsrätten om kommissionen förvaltade programmen för ekonomiskt bistånd på ett tillfredsställande sätt. Revisionsrätten ställde följande frågor: i) Upptäcktes de växande finanspolitiska riskerna i tid? ii) Var processerna tillräckligt väl utformade för att ge heltäckande input till programbesluten? iii) Lånade kommissionen till bästa möjliga ränta och i enlighet med bästa praxis för emission av skuldebrev? iv) Uppnådde programmen för ekonomiskt bistånd sina viktigaste mål?

Revisionsrätten granskade inte de beslut som fattades på EU:s politiska nivå. Det motsatta scenariot utan ekonomiskt bistånd eller möjligheten att lösa krisen på annat sätt övervägdes inte. Revisionsrätten bedömde inte heller skuldens hållbarhet eller sannolikheten för att lånen skulle betalas tillbaka. Revisionsrätten utvärderade inte om rådet hade valt de lämpligaste underskottsmålen eller strukturella villkoren för att lösa krisen. När kommissionens samarbete med andra samarbetspartner granskades bedömdes inte om deras deltagande var motiverat.

Ungern

Lehmankraschen genererade sänkt förtroende hos investerare i början av oktober 2008. Detta ledde till försäljning av statspapper, en misslyckad obligationsauktion och kraftig valutadepreciering. Stressen på valutamarknaderna gav bankerna likviditetsproblem och gjorde det svårt att omsätta valutasvappar. Ungern begärde ekonomiskt bistånd på grund av oro för att den växande paniken skulle störa marknadsmekanismerna i sådan grad att landet plötsligt skulle få problem med sin externa finansieringskapacitet.

Lettland

Under de tre månader som föregick ansökan om bistånd hade insättningar sjunkit med 10 %. Det började med massuttag från Parex bank som fick allvarliga likviditetsproblem efter att ha förlorat över en fjärdedel av sina insättningar. Under samma period minskade valutareserverna med närmare 20 % eftersom centralbanken sålde utländsk valuta för att försvara valutapariteten. I november 2008 beslutade regeringen att intervensera och nationalisera Parex bank. I december införde regeringen begränsningar för uttag från Parex. Enligt premiärministern behövde Lettland ekonomiskt bistånd av tre skäl: för att förvalta Parex bank, finansiera budgetunderskottet och stabilisera finansmarknaden. Ökad oro över Lettlands finanssystem och utlandsskuld ledde till betalningsbalanskrisen och bankkrisen.

Rumänien

När finanskrisen slog till 2008 utsattes den inhemska finansmarknaden och banksystemet för stort tryck. Tillgången till extern finansiering var begränsad, vilket ledde till kraftigt höjda räntor. De långsammare kapitalflödena ledde till stora nedskrivningar av valutan på över 15 %, vilket försämrade kvaliteten på tillgångar och ytterligare försämrade bankernas balansräkningar. Centralbanken intervenerade för att stabilisera den rumänska valutan leu. Rumäniens kreditbetyg sänktes till under kreditvärdighet, vilket höjde både riskpremien och lånekostnaderna. Avkastningen på statspapper steg till 9 %. Mot bakgrund av en kraftigt ökad riskaversion, ökat tryck på valutakursen och allt mer begränsad tillgång till obligationsmarknaden för offentlig upplåning ansökte de rumänska myndigheterna om ekonomiskt bistånd i mars 2009.

Irland

Från slutet av 2007 hade investerarna tappat förtroendet för Irlands fastighetssektor på grund av överutbud och en prisbubbla. Det gjorde att landet ställdes inför två problem: en kraftig nedgång i cykliska byggrelaterade inkomster och plötsliga stora förluster i den inhemska banksektorn. Åren 2008–2010 hade Irland vidtagit omfattande åtgärder för att förstärka sin banksektor. Landet tillhandahöll statliga garantier för de inhemska bankernas skulder. Det sköt till kapital till banksektorn motsvarande över 20 % av sin BNP. En nationell myndighet för förvaltning av tillgångar tog över bankernas problemtillgångar i form av mark och fastigheter. Dock hade regeringens åtaganden för finanssektorn gjort att ränteskillnaderna på statsobligationer stigit till historiska nivåer och att landets tillgång till marknaden minskat betydligt.

Portugal

Perioden före ansökan om ekonomiskt bistånd kännetecknades av en negativ utveckling av de offentliga finanserna och sämre ekonomiska utsikter. Det ledde till att förtroendet minskade och att marknads tryck på Portugals skuld ökade. Utvecklingen förstärktes av den negativa utvecklingen på marknaderna för statspapper i euroområdet. I takt med att tillgången till marknaden minskade använde regeringen sig allt mer av kortfristigare värdepapper och andra typer av finansiering (såsom riktade emissioner, obligationskonsortium och stora kortfristiga lån från inhemska banker). I början av maj 2011 hade ränteskillnaden mellan Portugals statsobligationer och Bunds (tyska statspapper) stigit till 650 räntepunkter. Till följd av kreditvärderingsinstitutens successiva nedgraderingar av Portugals statsobligationer kunde landet inte längre refinansiera sig på nivåer som var förenliga med de offentliga finansernas hållbarhet på längre sikt.

Grekland

EU-biståndet till Grekland under krisen kommer att behandlas i två separata särskilda rapporter som Europeiska revisionsrätten kommer att offentliggöra: i) en bedömning av om det tekniska bistånd som kommissionen samordnade på ett positivt sätt bidrog till programmets genomförande och till reformprocessen i Grekland (offentliggörs under första kvartalet 2016) och, senare ii) en bedömning av utformningen, övervakningen och resultaten av ekonomiseringsprogrammet för Grekland.